

Stratégiai partner vagy vetélytárs? – A kínai-latin-amerikai kapcsolatok mérlege

2015. december 7.

MAGYAR NEMZETI BANK

Készítette:

Látta:

Jóváhagyta:

Tartalom

Vezetői összefoglaló	3
1. A kétoldalú kapcsolatok megerősödésének előzményei	4
2. A politikai együttműködés keretei	5
3. A gazdasági reláció pillérei.....	7
3.1. Kereskedelmi kapcsolatok az új évezredben	7
3.2. A beruházási kapcsolatok fejlesztésének kihívásai.....	11
3.3. Pénzügyi kapcsolatok: Kína mint végső hitelező?	15

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A kínai befolyás egyre nagyobb méreteket ölt világviszonylatban, melynek hatásától Latin-Amerika sem maradt érintetlen. A kétezres évek elejétől a két térség között egy új, fokozatosan mélyülő együttműködésnek lehetünk tanúi, aminek központi eleme a kereskedelmi, befektetési és pénzügyi kapcsolatok gyors bővülése. A jelentős gazdasági térnyerés mellett Kína a politikai és kulturális szálakat is szeretné megerősíteni Latin-Amerikával, amely hagyományosan az Egyesült Államok érdekszférájába tartozik.

Az elmúlt évtizedek reformfolyamatának eredményeként Kína napjainkra a világ első számú áruexportőrévé és legdinamikusabb felvevőpiacává nőtte ki magát. Emellett 2014 óta a világ második legnagyobb tőkeberuházója is. Az 1,3 milliárd fős lakossággal bíró gazdasági nagyhatalom óriási nyersanyagigénnyel bír, amelynek kielégítése kapcsán Latin-Amerika egyre vonzóbb célponttá vált számára a 2000-es évek elejétől kezdve. A kontinens ugyanis a világ ivóvízkészletének egyharmadával és termőföldjeinek több mint egynegyedével rendelkezik, egyéb értékes erőforrásai mellett. Szükségeinek fedezése érdekében Kína komoly infrastrukturális projektek mellett kötelezte el magát Latin-Amerikában, emellett nagy összegű hiteleket is nyújt azon országoknak, amelyek igen korlátozott lehetőségekkel bírnak a nemzetközi pénzpiacon.

A Kínával való egyre szorosabb kapcsolatnak azonban meg van az ára is. Egyfelől egyre több kritikával szembesülnek a latin-amerikai országok, mivel az ázsiai országgal való kereskedelem, illetve annak beruházási projektjei komoly társadalmi és környezetvédelmi terheket rónak a lakosságra. Emellett a gazdasági együttműködés jellege (Latin-Amerikából Kínába történő, nyersanyag-központú export, míg Kínából Latin-Amerikába történő, feldolgozóipari-fókuszú import) nem szolgálja a latin-amerikai ipar fejlődését sem. Mindezt tovább súlyosbítja Kína gazdasági szerkezetváltása és az ebből fakadó gazdasági lassulás, amely a nyersanyag kereslet csökkenés következtében hátrányosan fogja érinteni az elsősorban nyersanyagexportőr latin-amerikai országokat.

1. A KÉTOLDALÚ KAPCSOLATOK MEGERŐSÖDÉSÉNEK ELŐZMÉNYEI

1. ábra: A tengeri selyemút Acapulco és Manila között

egy ideig a mexikói peso hivatalos fizetőeszközként szolgált² a kínai birodalomban.

A XIX. századi Ópiumháború következtében számos kínai polgár Latin-Amerikában keresett menedéket, ahol a beilleszkedést követően segítették a helyi társadalmi és gazdasági fejlődést, valamint mélyítették a két régió közötti nemzetközi kapcsolatokat is.

A függetlenedést követően Latin-Amerika rövid időn belül az Egyesült Államok közvetlen befolyása alá került, amely meghatározta a latin-amerikai-kínai kapcsolatok alakulását is. A hidegháború idején így a latin-amerikai országok többsége a tajvani kormányt ismerte el, s a Kínai Népköztársasággal csupán az amerikai-kínai kölcsönös közeledés megindulását követően fűzték szorosabbra a diplomáciai kapcsolatokat.³ Ennek lendületet adott Kína gazdasági nyitása és gazdasági reformjai, valamint elköteleződése a fejlődő gazdaságokkal való relációinak bővítése iránt. Az 1970-80-as évek fordulóján Kína ismertette azt a négy vezérelvet, amelyek mentén fejleszteni kívánta a Latin-Amerikával fennálló kapcsolatait:⁴

1. a kétoldalú reláció alapja a békés egymás mellett élés öt alapelve;
2. a kereskedelmi és üzleti együttműködés a jövőbe tekintő kell, hogy legyen;
3. meg kell, hogy valósuljon az eltérő kulturális hagyományok és társadalmi értékrend kölcsönös tiszteletben tartása;
4. nemzetközi ügyekben szorosabb legyen az együttműködés.

¹ Caixin (2015): The Maritime Silk Road of the Manila Galleons <http://english.caixin.com/2015-03-07/100789112.html> (kép: <https://abagond.files.wordpress.com/2014/05/galleon-pacific-map.jpg>)

² Liu Yongtao (2012): Promote China-Latin American Relations in the 21st Century <https://gcg.universia.net/article/viewFile/422/548>

³ Fornes, GE & Philip, AB 2014, 'The China-Latin America Axis: Following the Path of the Manila Galleon'. *AIB Insights*, vol 14., pp. 7-10 http://documents.aib.msu.edu/publications/insights/v14n1/v14n1_Article2.pdf

⁴ Liu Yongtao (2012)

2. A POLITIKAI EGYÜTTMŰKÖDÉS KERETEI

Kína 2008 novemberében hozta nyilvánosságra a latin-amerikai és karibi térséggel kapcsolatos stratégiai dokumentumát („Policy Paper on Latin America and the Caribbean” – PPLAC)⁵, amellyel új alapokra helyezte az ezredforduló óta erősödő köteléket. A dokumentum kilátásba helyezte a politikai kapcsolatok mélyítését a magas rangú (elnöki, államfői, kormányfői) találkozókra keresztül, illetve a pártok, helyi önkormányzatok, munkacsoportok közötti párbeszéd fokozása révén. Emellett megerősítette Kína azon szándékát, miszerint támogatni fogja, hogy Latin-Amerika nagyobb szerepet kapjon a globális ügyek (így például a klímapolitika, a szegénység elleni küzdelem, a humanitárius segítségnyújtás, a biztonságpolitika, az atomenergia békés felhasználása)

2011 decemberében Venezuelában gyűltek össze a latin-amerikai és karibi országok vezetői a III. Latin-amerikai és Karibi Csúcs alkalmával, melynek során megszületett a Latin-amerikai és Karibi Államok Közössége (CELAC), magába foglalva az amerikai kontinens valamennyi országát, Kanada és az USA kivételével.

- A 33 államot tömörítő közösség lakossága meghaladja az 550 millió főt - melynek több mint 30%-a szegénységben él -, míg területe a 20,5 millió km²-t.
- 2014-ben a térségben megtermelt GDP több mint 9 000 milliárd dollár volt, mely körülbelül a fele az USA és Kanada által előállított bruttó hazai összterméknek.
- A régió a világ legnagyobb élelmiszertermelője és -exportőre, míg az energiatermelésben a 3. helyet foglalja el.
- Itt rejlik a világ kőolajtartalékának legnagyobb hányada, emellett jelentős földgáztartalékokkal is bír a térség.
- A Föld édesvízkészletének 30 %-a található itt.

megvitatásában, amelyek kapcsán szorosán együttműködik vele kormányzati és szakértői szinten egyaránt.

A diplomáciai és gazdasági kapcsolatok erősödését Kína azzal is támogatni kívánja, hogy együttműködést kínál a latin-amerikai és karibi országok számára az oktatás, a kultúra, a sport, az egészségügy (járvány-megelőzés, gyógyszer-gyártás), a civil és média kapcsolatok, valamint a tudomány és technológia (elsősorban a légi ipar, a bioüzemanyag-gyártás, a környezetvédelmi technológiák, a megújuló energia) területén, többnyire közös akcióterveken és csereprogramokon keresztül.

A regionális integrációs szervezetek egyre jelentősebb szerephez jutnak a kapcsolatok fejlesztésében. 2014 júliusában a BRICS-csúcsot Brazíliavárosban⁶ szervezték meg, amelyen Argentína is részt vett kiemelt meghívottként, az Unasur (Dél-amerikai Nemzetek Uniója)

képviselőivel együtt. Hszi Csin-ping kínai elnök a BRICS-találkozót követően részt vett a Kína-CELAC-

⁵ <http://china.usc.edu/chinas-policy-paper-latin-america-and-caribbean>

⁶ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2014/07/21/diplomaciai_korutak_latin-amerikaban_moszkva_vagy_peking_lesz_a_befuto/#.VluAUL-qmF5

találkozón, ahol 35 milliárd dollár összegű pénzügyi segítséget ajánlott fel a latin-amerikai országok számára, elsősorban infrastrukturális fejlesztésekre, illetve egyéb fejlesztési projektek hitelezésére. Ekkor született döntés pekingi kezdeményezésre arról, hogy a felek rendszeres, csúcstalálkozósszerű Kína-CELAC Fórumot hoznak létre, amelynek keretében az érintett országok külügyminiszterei találkoznak majd; erre először 2015 januárjában került sor. A kétoldalú együttműködés fejlesztését hat területben⁷ határozták meg: energia és erőforrások, infrastruktúra-fejlesztés, mezőgazdaság, feldolgozóipar, tudományos és technológiai innováció, valamint információs technológia. A kooperáció motorját pedig továbbra is a kereskedelem, a befektetések, valamint a pénzügyi együttműködés hármásában jelölték meg.

A 2014. évi, brazíliavárosi találkozón a kínai fél azt javasolta, hogy 2016 legyen a Kínai-Latin-amerikai Kulturális Közeledés Éve, valamint ígéretet tett arra, hogy a következő öt évben növelni fogja az állami ösztöndíjak számát annak érdekében, hogy minél több latin-amerikai hallgató tanulhasson vagy szerezhessen szakmai tapasztalatot Kínában. 2015 elején a kínai kormány bejelentette,⁸ hogy 2019-ig 6-6 ezer tanulmányi ösztöndíjat és szakmai gyakorlati lehetőséget biztosít a latin-amerikai és karibi régió (LAK) számára, valamint ezer párttagot és több ezer fiatal vezetőt vár különböző szakmai programokra Kínába.

Az elmúlt években Latin-Amerika részéről szubregionális szinten is megindult a közeledés, ennek azonban szinte kizárólag gazdasági céljai vannak. Ezek közül kiemelendő a Csendes-óceáni Szövetség⁹ (Alianza del Pacífico – AdP) és a Déli Közös Piac (Mercosur) közeledése Ázsia, azon belül is elsősorban Kína felé.

A Csendes-óceáni Szövetség tagjai, azaz Chile, Peru, Kolumbia és Mexikó 2015 novemberében tartotta IV. Befektetési Fórumát¹⁰ a kínai Csungking városában: miután a korábbi években Pekingben, Sanghajban¹¹ és Kantonban tartották az üzleti találkozót, az AdP úgy döntött, hogy a jövőben belső Kínával is erősíteni fogják kapcsolataikat, elsősorban az infrastrukturális beruházások és a feldolgozóipar terén.

Ezzel szemben a Déli Közös Piac nem közeledik az AdP-hez hasonló egységben Kínához, s az ázsiai ország is inkább külön-külön tárgyal¹² a Mercosur-tagokkal annak ellenére, hogy szabadkereskedelmi megállapodást szeretne kötni¹³ a szervezettel.

⁷ http://eulacfoundation.org/en/system/files/Concept_Note_China_EU_LAC_Workshop.pdf

⁸ <http://thediplomat.com/2015/03/why-china-shouldnt-get-too-invested-in-latin-america/>

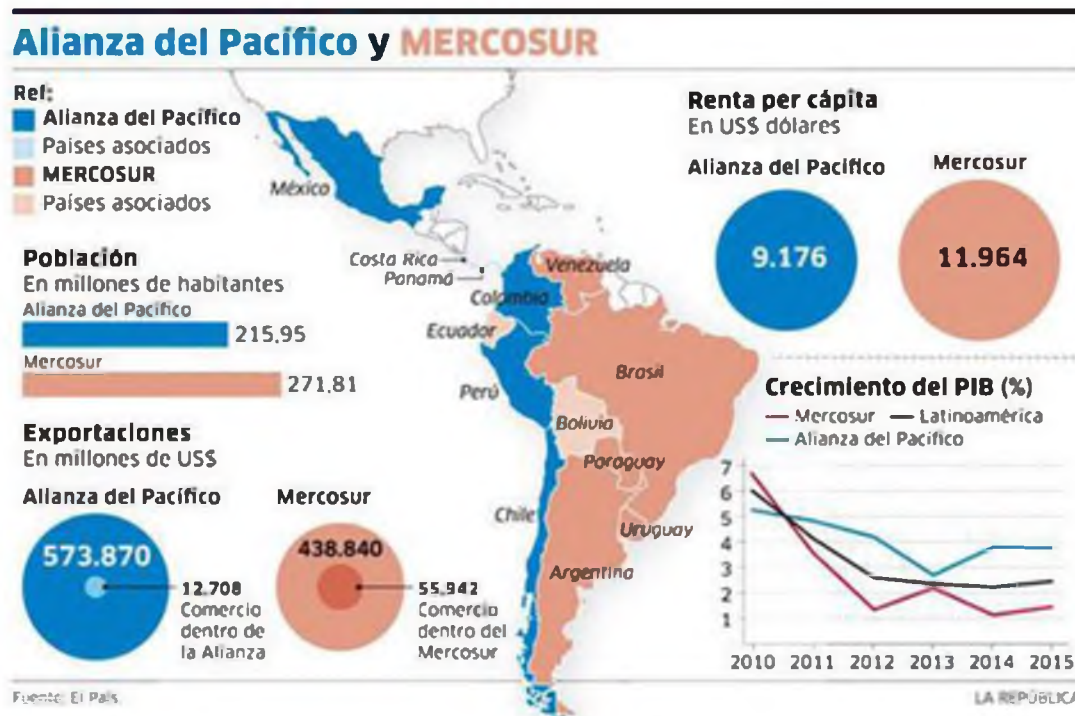
⁹ [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-guia-de-negocios-de-la-alianza-del-pacifico/\\$FILE/EY-guia-de-negocios-de-la-alianza-del-pacifico.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-guia-de-negocios-de-la-alianza-del-pacifico/$FILE/EY-guia-de-negocios-de-la-alianza-del-pacifico.pdf)

¹⁰ <http://www.americaeconomia.com/economia-mercados/finanzas/alianza-del-pacifico-promueve-opportunidades-de-inversion-en-suroeste-de-c> és <http://china-files.com/es/link/46863/la-alianza-del-pacifico-explora-en-la-%E2%80%98china-profunda>

¹¹ <http://www.ictsd.org/bridges-news/puentes/news/alianza-del-pac%C3%ADfico-busca-ampliar-relaciones-con-china>

¹² http://internacional.elpais.com/internacional/2014/04/21/actualidad/1398084792_252508.html

¹³ <http://www.mdzol.com/nota/397586-para-que-le-sirva-a-china-el-mercosur/>

2. ábra: A Csendes-óceáni Szövetség (AdP) és a Déli Közös Piac (Mercosur) számokban. Az AdP – amelyben Magyarországnak megfigyelői státusza van – nyitottabb, exportorientált gazdaságokból áll, s az elmúlt években gyorsabb növekedést értek el, mint a Mercosur vagy a latin-amerikai átlag.

3. A GAZDASÁGI RELÁCIÓ PILLÉREI

Bár egyre gyakoribbak a magas szintű egyeztetések Kína és a LAK régió között, a politikai együttműködés továbbra is eltörpül a gazdasági kapcsolatok mellett. A kétoldalú kereskedelem gyors növekedésének kulcsát Kína Kereskedelmi Világszervezetbe (WTO) való belépése¹⁴ jelentette. A Kína által 2008-ban ismertetett LAK-stratégiában is kifejezetten nagy hangsúlyt kapott a gazdasági dimenzió, amely 14 területet foglal magában, köztük például a kereskedelmi, befektetési és pénzügyi együttműködést, a mezőgazdasági és ipari kooperációt, az infrastruktúra-fejlesztést, a vámkérdést, az energiaforrásokat, a minőségbiztosítást, az idegenforgalmat, valamint az adósságcsökkentést.

3.1. Kereskedelmi kapcsolatok az új évezredben

LAK-stratégiájában Kína a kereskedelmi kapcsolatok kiterjesztése kapcsán az úgynevezett „win-win” együttműködést¹⁵ hangsúlyozza, s szabadkereskedelmi megállapodások¹⁶ megkötését vetíti előre. Utóbbi kapcsán fontos eredmény, hogy Chilével, Peruvál és Costa Ricával az ázsiai ország már kötött

¹⁴ Liu Yongtao (2012)

¹⁵ <http://china.usc.edu/chinas-policy-paper-latin-america-and-caribbean>

¹⁶ Wise, Carol (2012): China's Free Trade Agreements in South America (Inter-American Dialogue) <http://www.thedialogue.org/wp-content/uploads/2012/11/ChinasFreeTradeAgreementsinSouthAmerica.pdf>

ilyen típusú egyezményt, s jelenleg Kolumbia¹⁷ kapcsán fontolgatja a kereskedelmi tárgyalások megindítását. Azonban, amíg az egyes latin-amerikai országok és az Egyesült Államok között létrejött hasonló kereskedelmi megállapodások már az úgynevezett „új kereskedelmi napirend” szellemében születtek (így kifejezett céljuk a gazdasági versenyképesség növelése, valamint a szolgáltatási szektor és a tőkeáramlás liberalizációja), addig a Kínával kötött egyezmények a „régí kereskedelmi napirendet” tartják szem előtt, vagyis a mezőgazdaság és a feldolgozóipar liberalizációja az elsődleges céljuk. Az árukereskedelem fokozásának támogatására a kínai LAK-stratégia vámügyi együttműködést is szorgalmaz az adminisztratív terhek csökkentése érdekében, valamint kereskedelmi kamarák létesítését is az üzleti tevékenység elősegítésének céljával.

Ugyancsak a gazdasági, üzleti kapcsolatok fejlesztését szeretné elérni Kína azáltal, hogy a társadalmi és gazdasági haladás érdekében technikai segítségnyújtást kínál a támogatásra szoruló latin-amerikai és karibi országoknak, valamint azzal is, hogy együttműködést, a legjobb gyakorlatok átadását ajánlja fel a mezőgazdasági technológiák és az iparosodási folyamatok területén. Mindezzel erősíti gazdasági pozícióját az egyes országokban.

Az elmúlt évtizedben olyan mértékben fokozódott a kétoldalú kereskedelem Kína és Latin-Amerika között, hogy 2011-ben az Európai Uniót (EU) megelőzve az ázsiai állam lett Latin-Amerika első számú kereskedelmi partnere,¹⁸ s ezáltal a két térség üzleti ciklusa is egyre inkább összekapcsolódik: közvetlenül a kereskedelem és a beruházások, közvetve pedig a kínai gazdasági növekedés által felfelé hajtott globális nyersanyagárak miatt. Az ENSZ Latin-amerikai és Karibi Gazdasági Bizottságának (CEPAL) adatai¹⁹ szerint 2000 és 2013 között 22-szeresére emelkedett a kétoldalú kereskedelem (12 milliárdról 289 milliárd USA dollárra): vagyis a Kínát célzó latin-amerikai export aránya 1-ről 10 százalékra, míg a Kínából származó latin-amerikai import 2-ről 16 százalékra nőtt ezen időszakban. Az első Kína-CELAC csúcs alkalmával Peking kilátásba helyezte a kereskedelmi forgalom megduplázását az elkövetkezendő évtizedben, ezzel a 2013. évi 275 milliárd dollárról 500 milliárdra növekedne a kétoldalú kereskedelem értéke.²⁰ Szakértők szerint a Kínából származó import várhatóan a beruházási javak – azon belül is főként az elektronikai termékek, alkatrészecskék, gépek és berendezések –, valamint a textilipari cikkek tekintetében fog a leggyorsabban növekedni az elkövetkezendő években.

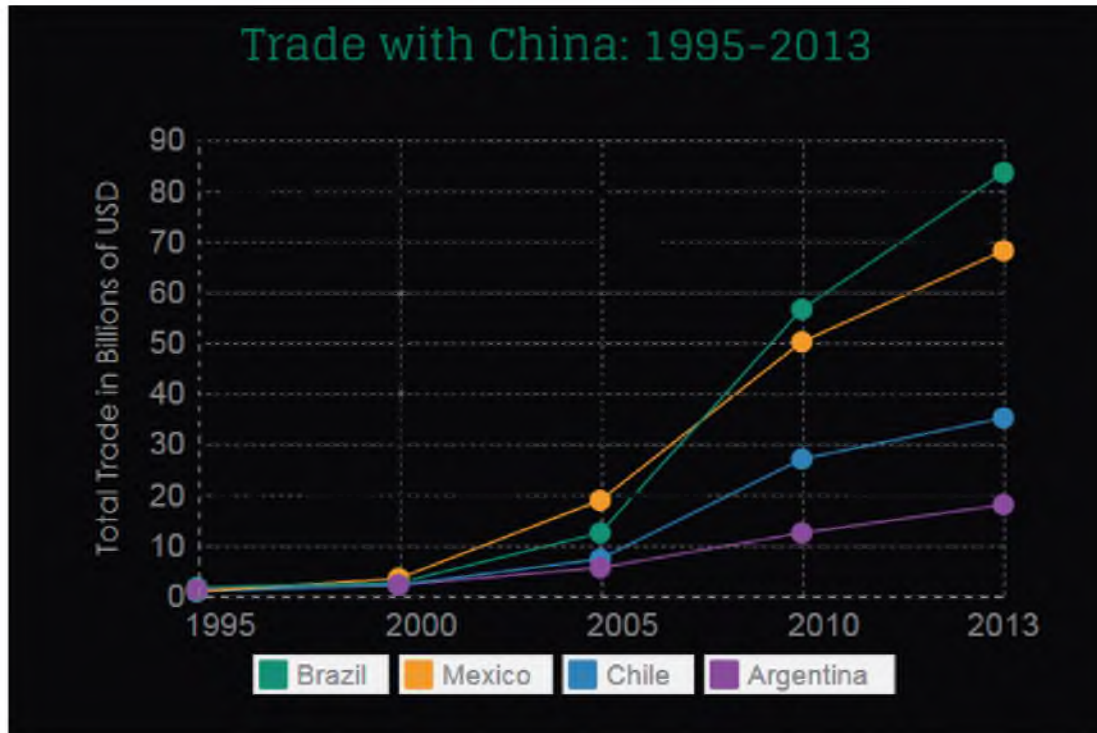
¹⁷ <http://fta.mofcom.gov.cn/list/chinacolumbiana/encolumnbia/1/encateinfo.html>

¹⁸ Oxford Analytica Daily Brief Service (2014): Latin America: China trade poses rising pitfalls (Sep 19, 2014)

¹⁹ http://eulacfoundation.org/en/system/files/Concept_Note_China_EU_LAC_Workshop.pdf (p2)

²⁰ http://eulacfoundation.org/en/system/files/Concept_Note_China_EU_LAC_Workshop.pdf

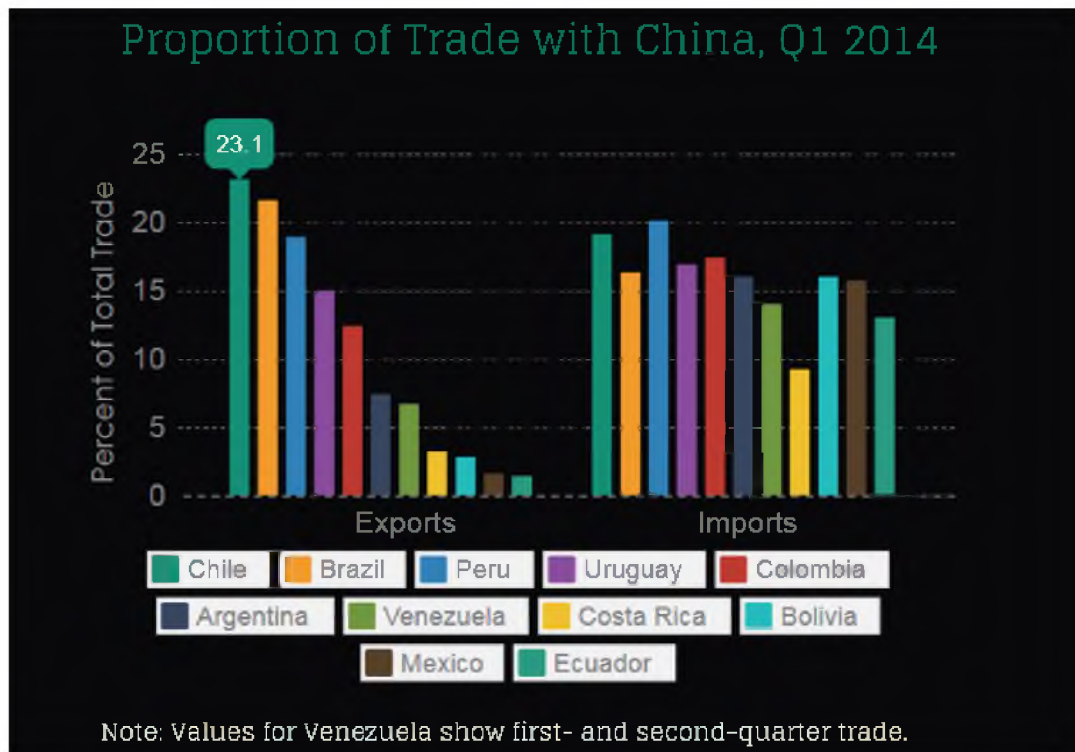
3. ábra Egyes latin-amerikai országok teljes kereskedelmének alakulása Kína relációjában 1995 és 2013. között

Latin-Amerika és a Karib-térség egyes országait tekintve napjainkra Kína alapvető exportpiaccá vált Kuba, Chile, Peru, Brazília, Costa Rica, Argentína, valamint Venezuela számára. Import tekintetében pedig Paraguay, Peru, Chile, Mexikó, Brazília, Argentína, Kuba és a Dominikai Köztársaság jelentik azokat az országokat, amelyek behozatala legalább 10 százalékban Kínából származik. A régió egészét tekintve Latin-Amerika viszonylag jelentős deficittel²¹ zárta az elmúlt évek külkereskedelmi mérlegeit Kínával szemben, főként az egyre növekvő közép-amerikai és mexikói import miatt. (2014 első negyedévében: Chile volt az az ország, amely a legnagyobb arányú kivitellel és behozattal számolhatott a kínai reláció tekintetében. Rajta kívül jelentős, azaz 10% feletti export- és importarányal rendelkezik Brazília, Peru és Uruguay. Brazília és Chile kivételével valamennyi kiválasztott ország kapcsán megfigyelhető, hogy kisebb-nagyobb kereskedelmi deficittel bírnak Kínával szemben. *ld 5. ábra*)

²¹ CEPAL (2012): China and Latin America and the Caribbean: building a strategic economic and trade relationship <http://www.cepal.org/en/publications/china-and-latin-america-and-caribbean-building-strategic-economic-and-trade>

4. ábra Az egyes latin-amerikai országok kereskedelme Kínával 2014. első negyedévében

Rövidtávon tekintve a kínai kereslet élénkülése egyértelműen pozitív hatással volt²² a latin-amerikai gazdasági növekedésre az új évezred első évtizedében. Ennek következtében azonban egyre inkább előtérbe kerültek a nyersanyagok az egyes országok exporttermékei között²³. Szakértők szerint a további fejlődés szempontjából épp az jelenti a legfőbb problémát Latin-Amerika számára, hogy az export termékpalettájának csupán töredékét jelentik azok az áruk, amelyek nem a nyersanyagok csoportjába tartoznak. Az ENSZ Latin-amerikai és Karibi Gazdasági Bizottságának (CEPAL/ECLAC) adatai szerint²⁴ 2000-2014. között 72,3-ról 58,6 százalékra csökkent a feldolgozóipari termékek aránya a kivitelben, amely azt bizonyítja, hogy a térség nem készült fel a tudásalapú gazdaságok egymás közötti versenyére: nem javított (kellő mértékben) az oktatás színvonalán, s nem tett eleget a versenyképesség növeléséért az innováció, a tudomány és technológia terén. A Kínával való kereskedelem hosszú távon tehát Latin-Amerika szempontjából nem számít „win-win” együttműködésnek. Ráadásul a kínai gazdasági növekedés lassulása, a nyersanyagárak csökkenése, - ezzel párhuzamosan pedig a külföldi befektetések mérséklődése, valamint az olyan külső monetáris hatások, mint például az amerikai jegybank, a Fed kamatemelése (amelynek hatására megnő a külföldi adósság törlesztésének a terhe, valamint drágábbá válik a további hitelfelvétel) - komoly nehézségek elé állítja majd Latin-Amerika gazdaságait.²⁵

²² CEPAL (2012)

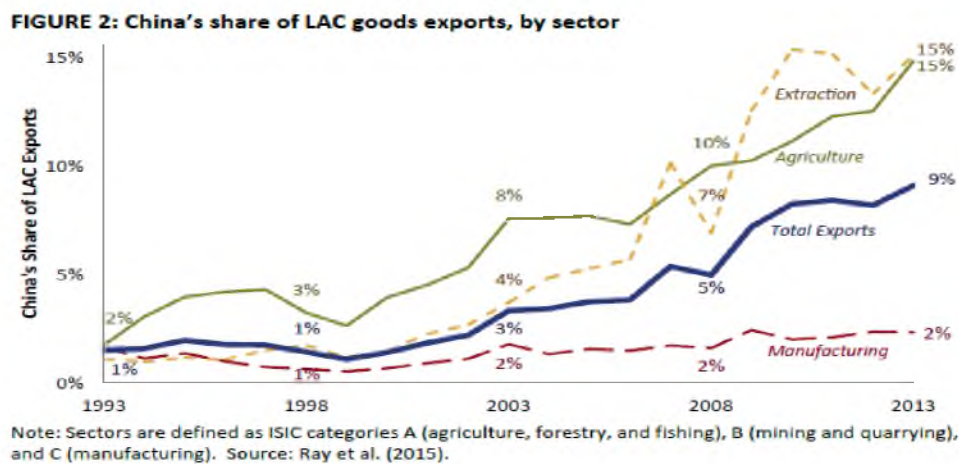
²³ Venezuela például teljes exportbevételének 98 százalékát nyersanyagokból (kőolaj, vasérc, alumínium) nyeri, és Ecuadorban 86, Kolumbiában 79, Bolíviában pedig 72 százalékos ez az arány. Argentína és Peru a mezőgazdasági nyersanyagoknak és az arra épülő feldolgozóipari cikkeknek köszönhetik a teljes kivitelből származó jövedelem 70 százalékát. A legnagyobb gazdaságnak számító Brazília is 52 százalékát nyeri exportbevételeinek nyersanyag-kereskedelemből. <http://www.elnuevoherald.com/opinion-es/opin-col-blogs/andres-oppenheimer-es/article32743806.html>

²⁴ http://elpais.com/elpais/2015/10/02/media/1443796990_597784.html

²⁵ <http://www.elnuevoherald.com/opinion-es/opin-col-blogs/andres-oppenheimer-es/article32743806.html>

A Kína által Latin-Amerikából importált árucikkek között a szója, a vasérc, a réz, a nyersolaj, valamint a rézérc számít a legfontosabbnak: a kínai behozatal kétharmadát ez az öt termék teszi ki. Amennyiben a Kína által Latin-Amerikából behozott, 20 legfontosabb terméket nézzük, akkor is csupán egyet találunk, ami teljesen feldolgozóipari termék: ezek az integrált áramkörök, amelyeket Kína Costa Ricától és Mexikóból szerez be. Emellett Latin-Amerika alkupozíciói igen gyengék ezen termékek piacán Kínával szemben, ugyanis kormány versenytársai vannak Ausztrália, Kanada, Japán, Új-Zéland, az USA, Indonézia és Dél-Korea személyében. Latin-Amerika ezzel szemben elsősorban feldolgozóipari termékeket importál Kínából. (A Kínából származó latin-amerikai import legfontosabb termékeit a gépek, berendezések, alkatrészek, hajók, optikai műszerek és a finomított kőolaj jelentik.)

6. ábra Kína részesedésének alakulása a latin-amerikai exportból 1993-2013. között.

Míg 2013-ban a latin-amerikai mezőgazdasági és bányászati export 15 százalékát Kína vásárolta fel, addig a latin-amerikai feldolgozóipar kiviteléből mindössze 2 százalék irányult az ázsiai országba (ld 6. ábra).²⁶ Így a Kínával való kereskedelem (főképp a bányászat jelentőségének növekedése miatt) kevesebb új munkahely létrehozását teszi lehetővé, azonban jelentősebb környezeti lábnyomot hagy maga után. Mindemelllett a latin-amerikai gazdaságok így rendkívül kiszolgáltatottak a kínai keresletnek (és a nyersanyagárak ingadozásának). A feldolgozóipari termékek világpiacán pedig versenytársaknak számítanak Kínával, ráadásul Kína termelékenysége felülmúlja a latin-amerikai termelékenységet a feldolgozóipar területén.

3.2. A beruházási kapcsolatok fejlesztésének kihívásai

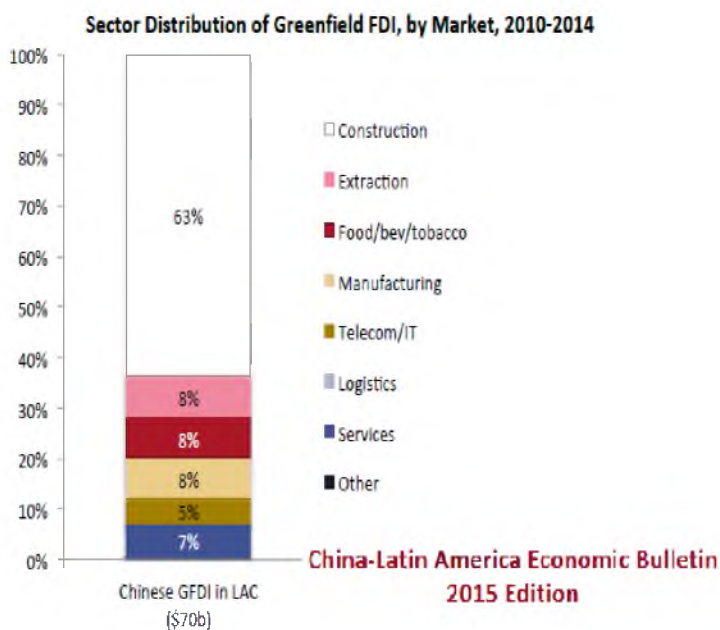
2008. évi LAK-stratégiájában Kína elköteleződését fejezi ki a beruházási együttműködés ösztönzése kapcsán, nevesítve a feldolgozóipart, a mezőgazdaságot, az erdészetet, halászatot, energiaipart, bányászatot, az infrastruktúrát, valamint a szolgáltatási ágazatot. A CEPAL szerint azonban a kínai

²⁶ <http://www.bu.edu/pardeeschool/files/2015/02/Economic-Bulletin-2015.pdf>

tőke nagyrészt az olyan latin-amerikai adóparadicsomokba²⁷ áramlik be, mint a Kajmán-szigetek, a Brit Virgin-szigetek, Bermuda, Panama, Saint Vincent és a Grenadine-szigetek, valamint a Bahamák. 2009-ben a LAK-térségbe áramló kínai közvetlen befektetések 89 százaléka a Kajmán-szigeteket és a Brit Virgin-szigeteket célozta, míg a térség legnagyobb államának, Brazíliának csupán 1,2 százalék volt a részesedése ugyanabban az évben.

A LAK-régióba érkező kínai FDI alapvetően három célt szolgál: a természeti erőforrásokhoz való könnyebb hozzáférés biztosítását, piacszerzést a nagyobb gazdaságokban (így Mexikóban, Brazíliában és egyre inkább Chilében is), valamint a termelési hatékonyság

7. ábra Kína zöldmezős beruházásainak (GFDI) megoszlása ágazatonként

Note: "China" includes mainland China, Hong Kong, and Macao. Total outbound Chinese GFDI does not include projects within these borders (for example, mainland-funded projects in Hong Kong).

Source: Authors' calculations based on Financial Times data.

növelését elsősorban az autógyártás, a textilipar és a telekommunikáció terén.

A Kínából kiáramló befektetések élénkülésének a 2011-15. évi ötéves terv²⁸ adott lendületet, felgyorsítva a kifelé fordulást, olyan új szabályozást bevezetve, amely ösztönzi a külföldi befektetéseket a világ valamennyi régiójában. A kínai vállalatok legkedveltebb célpontja Brazília, azon belül az autóipar és az infrastruktúra-fejlesztéshez (gátak, utak, vasutak, kikötők építéséhez) kapcsolódó ágazatok²⁹ (például a közlekedés, infokommunikáció, vízerőművek, stb.), a befektetések jelentős része azonban harmadik országokon keresztül érkezik ide.

2013-tól jelentősen megnőtt a kínai befektetések volumene Latin-Amerikában a Nicaragua-csatorna tervezett építésével összefüggésben, amelynek révén abban az évben 40 milliárd dollárra nőtt a zöldmezős beruházások volumene, ami 2014-ben újabb 10 milliárd dollárral bővült. A kínai zöldmezős beruházások közel kétharmada az építőiparban valósul meg. 2014 és 2015 májusa között 37 százalékkal³⁰ több befektetési üzletet kötöttek kínai cégek Latin-Amerikában, mint az azt megelőző évben.

A fúziók és felvásárlások kategóriájába tartozó beruházások is csak néhány ágazatra, közel 70 százalékban a kőolaj- és földgázszektorra, valamint a bányászatra (7%) koncentrálnak. Meg kell

²⁷ CEPAL (2012) és <http://chinaandlatinamerica.com/2014/09/11/latin-america-fastest-growing-destination-for-chinese-fdi-in-2013/>

²⁸ https://www.bbvaresearch.com/wp-content/uploads/2015/06/15_17_Working-Paper_ODI.pdf

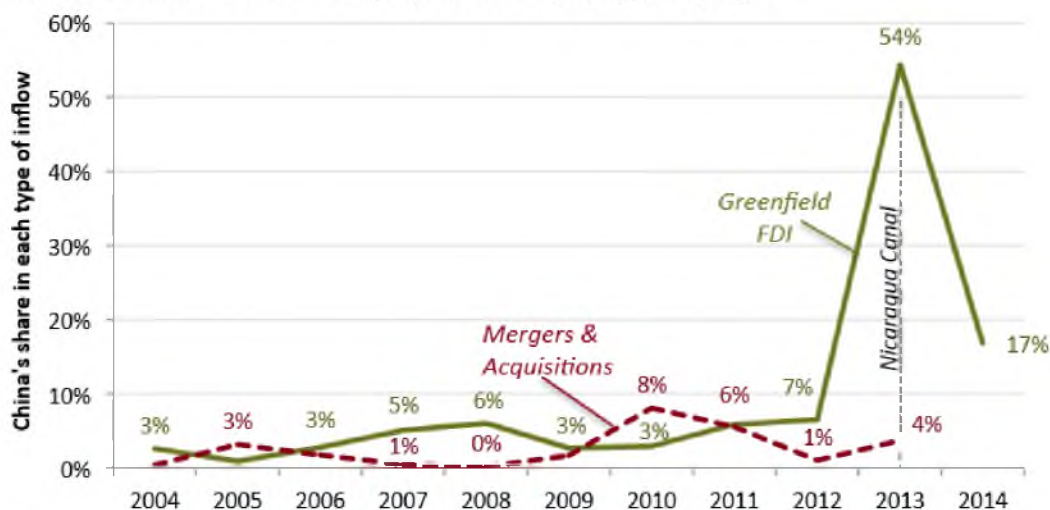
²⁹ https://www.ietro.go.jp/ext_images/en/reports/survey/pdf/2015_01_other.pdf

³⁰ <http://www.bloombergvew.com/articles/2015-05-25/china-s-pivot-to-latin-america>

jegyezni azonban azt is, hogy Kína az elmúlt években olyan stratégiai ágazatokban növelte befektetéseit, mint például a telekommunikációs szolgáltatások, vagy az űrtechnológia. A 2000-es évek eleje óta a kínai állami vállalatok adják a beáramló kínai FDI közel 90 százalékát, a bányászati, mezőgazdasági (agrárkereskedelmi) és energiaipari cégekben szerzett részesedésükön keresztül.³¹ Szakértők szerint mind a Kínával folytatott kereskedelem, mind az onnan érkező befektetések komoly környezetvédelmi terhet rónak Latin-Amerikára, többek között növelik az erdőirtás mértékét, a károsanyag-kibocsátást, valamint az ipar és mezőgazdaság vízigényét.³²

8. ábra A LAK-térségbe érkező kínai beruházások típusai

FIGURE 8: China's share of FDI projects in LAC, by type of project

Source: Calculated from Financial Times and DeaLogic. Note: M&A data for 2013 include Q1-Q3.

A zöldmezős beruházások értéke a megaberuházások miatt mára jelentősen meghaladja a fúziók és felvásárlások értékét.³³ A 2013-ban bejelentett Nicaragua-csatorna számít az eddigi legnagyobb befektetésnek Kína részéről Latin-Amerikában: értéke nagyobb, mint az elmúlt öt év zöldmezős beruházásainak együttes összege. A csatornaépítéssel kapcsolatos megvalósíthatósági tanulmány a jövő évben készül el, azonban környezetvédők már jelezték, hogy a csatorna tervezett helye több ponton is természetvédelmileg kiemelt övezeteket érint majd.

2005 óta – nem számítva az adóparadicsomokat – a kínai befektetések összege a LAK-régióban elérte a 100 milliárd dollárt, melynek közel egyharmada Brazíliába áramlott.³⁴ A 2015 januárjában, Pekingben tartott Kína-CELAC csúcstalálkozó alkalmával a kínai kormány ígéretet tett arra, hogy az elkövetkezendő 10 évben 250 milliárd dollár értékű befektetést fog eszközölni, valamint kilátásba helyezte egy ötmilliárd dollár alaptőkéjű Kína-Latin-Amerika Együttműködési Alap létrehozását az infrastrukturális projektek bővítése érdekében.³⁵ A közeljövő két legjelentősebb beruházása a Nicaragua-csatorna, valamint a Brazília-Peru transzkontinentális vasútvonal megépítése lesz.³⁶

³¹ Oxford Analytica Daily Brief Service (2015): Latin America / China: Funding brings calculated risk (May 04, 2015)

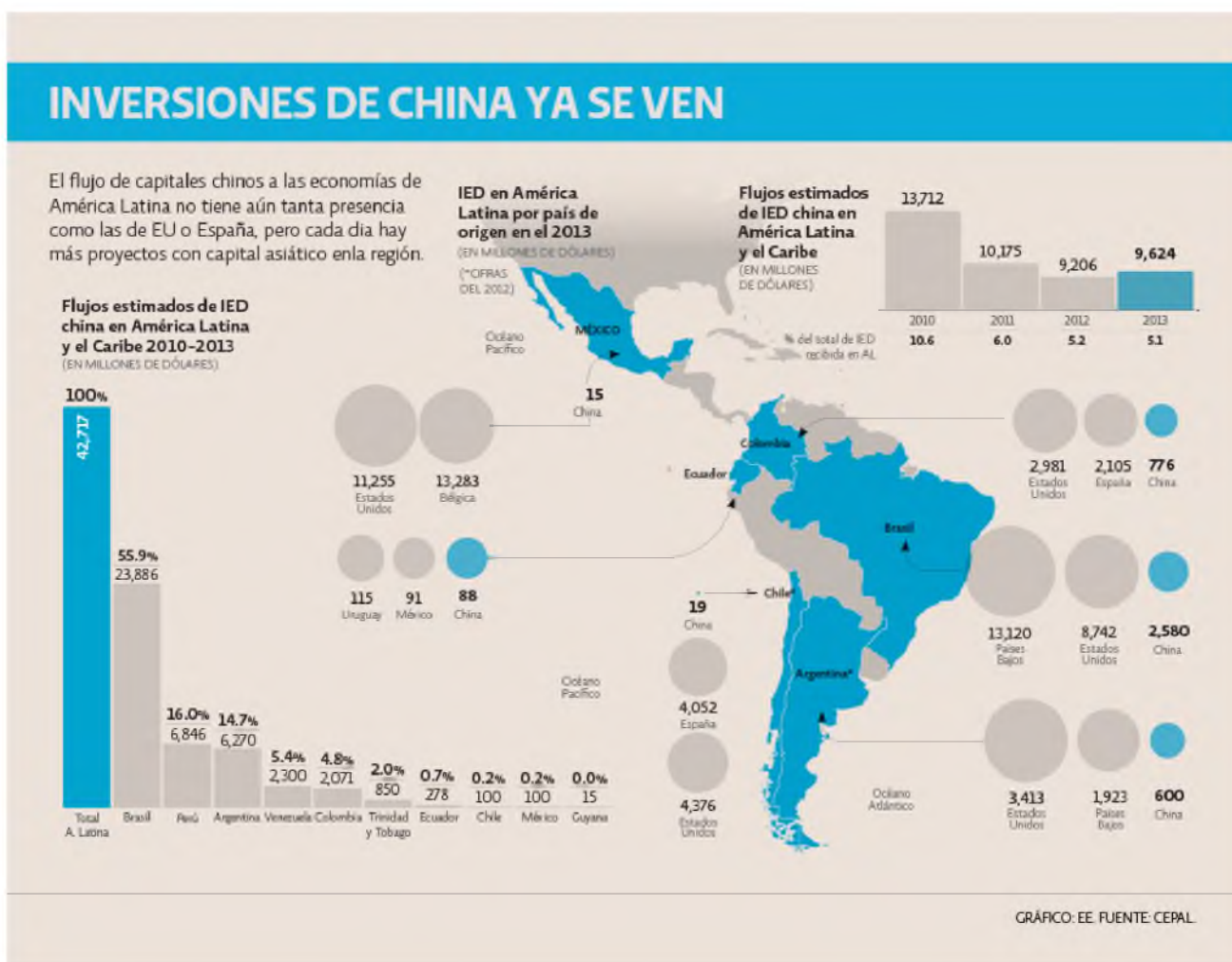
³² <http://www.bloombergvew.com/articles/2015-05-25/china-s-pivot-to-latin-america>

³³ <http://www.bu.edu/pardeeschool/files/2015/02/Economic-Bulletin-2015.pdf>

³⁴ <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-05-19/china-grows-south-america-sway-as-commodity-bust-cheapens-assets>

³⁵ http://eulacfoundation.org/en/system/files/Concept_Note_China_EU_LAC_Workshop.pdf

³⁶ <http://www.reuters.com/article/us-china-latam-railway-idUSKBN00802P20150523#X022i317Mktacpr2.97>

9. ábra: Bár a befektetési kapcsolatok messze elmaradnak a kereskedelmi reláció mögött, Kína évről évre egyre jelentősebb beruházónak számít a LAK-régióban. 2010-13. között több mint 42 milliárd dollár kínai FDI érkezett a térségbe, melynek több mint fele Brazíliába áramlott, de 10 százalék feletti részesedéssel bírt Peru és Argentina is ebben az időszakban.³⁷

A 2000-es évek eleje óta a latin-amerikai országok által külföldön eszközölt befektetések (OFDI) volumene is egyre növekszik: 2000 és 2013 között közel hétszeresére nőtt a LAK-országok OFDI-je, megközelítve a 700 milliárd dollárt. A növekedés alapja a stabil gazdasági környezet, a viszonylag könnyű hitelhez jutás, a kedvező jogi szabályozás, valamint a valuták erősödése volt. Az OFDI jelentős része a latin-amerikai nagyvállalatoktól, az úgynevezett „multilatináktól” származik, amelyek elsősorban a szomszédos országok piacait célozzák meg külföldi terjeszkedésük során. A Kínába irányuló, elsősorban piacszerző befektetések nagy részét is ezek a vállalatok adják.³⁸

³⁷ <http://eleconomista.com.mx/economia-global/2015/02/15/brasil-peru-acaparan-ied-china-america-latina>

³⁸ Estevadeordal, Antoni; Mesquita Moreira, Mauricio; Kahn, Theodore (2014): LAC Investment in China: A New Chapter in Latin America and the Caribbean-China Relations <https://publications.iadb.org/handle/11319/6599#sthash.2vxKDbfw.dpuf>

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2002–2012
Argentína	10	19	31	11	7	11	13	12	1	7	8	131
Bolívia	6	3	1	2	3	1	1	3	5	2	0	27
Brazil	15	17	31	25	56	32	39	52	57	43	58	424
Chile	12	8	3	6	6	7	5	3	1	17	21	89
Colombia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Costa Rica	6	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	7
Dominican Rep.	7	3	1	2	2	2	0	0	1	0	0	18
Ecuador	0	1	0	1	0	1	0	0	2	0	0	6
Honduras	1	1	5	3	1	2	2	0	3	3	0	21
Jamaica	0	0	4	1	1	0	0	1	0	0	0	7
Mexico	7	6	21	7	12	6	4	1	15	5	15	99
Paraguay	1	1	8	1	2	1	2	3	2	0	20	41
Peru	1	1	4	3	1	5	3	0	0	1	0	20
Uruguay	0	0	0	1	0	0	0	2	1	1	1	6
Venezuela	2	1	0	3	1	2	2	2	4	2	1	20
LAC*	70	60	111	67	91	70	71	82	93	80	124	917

Sources: MOFCOM.

*Not including tax havens.

10. ábra: 2000-2012 között a LAK-térség több mint 900 millió dollár értékű befektetést eszközölt Kínában. A célágazatok közül a szolgáltatások (IT, vendéglátás, pénzügyi szolgáltatások) és a feldolgozóipar (fémfeldolgozás, gépgyártás, élelmiszeripar, textilipar) jelentik a beruházások nagyobb részét. A latin-amerikai OFDI a szolgáltatások esetében jelentős arányban zöldmezős beruházás volt Kínában, míg a termelőágazatokat célzó befektetések közel fele közös vállalkozásba való befektetésként valósult meg.

3.3. Pénzügyi kapcsolatok: Kína mint végső hitelező?

2008. évi LAK-stratégiájában Kína kiemelten kezeli a pénzügyi együttműködés lehetőségeit, amely egyrészt a monetáris és pénzügyi szabályozásért felelős hatóságok közötti kooperációt jelenti, másrészt pedig azt, hogy ösztönzik a kereskedelmi bankokat, hogy hozzanak létre fiókokat Latin-Amerikában, illetve Kínában. Emellett Kína elkötelezte magát a LAK-régió adósságának csökkentése, illetve annak potenciális elengedése mellett. A pénzügyi együttműködés fejlődését támogatja az is, hogy Kína tagja az Amerika-közi Fejlesztési Banknak, amelyen keresztül már több infrastrukturális, valamint a magánszektor fejlesztését célzó projektet³⁹ is finanszírozott.

Az elmúlt néhány évben Kína vált Latin-Amerika egyik legjelentősebb hitelezőjévé és pénzügyi donorává. A washingtoni székhelyű The Dialogue nevű think-tank Kína-Latin-Amerika Pénzügyi Adatbázisának (China-Latin America Finance Database)⁴⁰ becslései szerint csak 2013 és 2014 között 71 százalékkal nőtt a kínai állami bankok által nyújtott kölcsönök összege, meghaladva a 22 milliárd dollárt, amely több mint a Világbank és az Amerika-közi Fejlesztési Bank által folyósított hitelek együttes értéke. Az elmúlt 10 évben összesen közel 120 milliárd dollár összegű hiteket nyújtott az ázsiai ország a LAK-régió számára.⁴¹

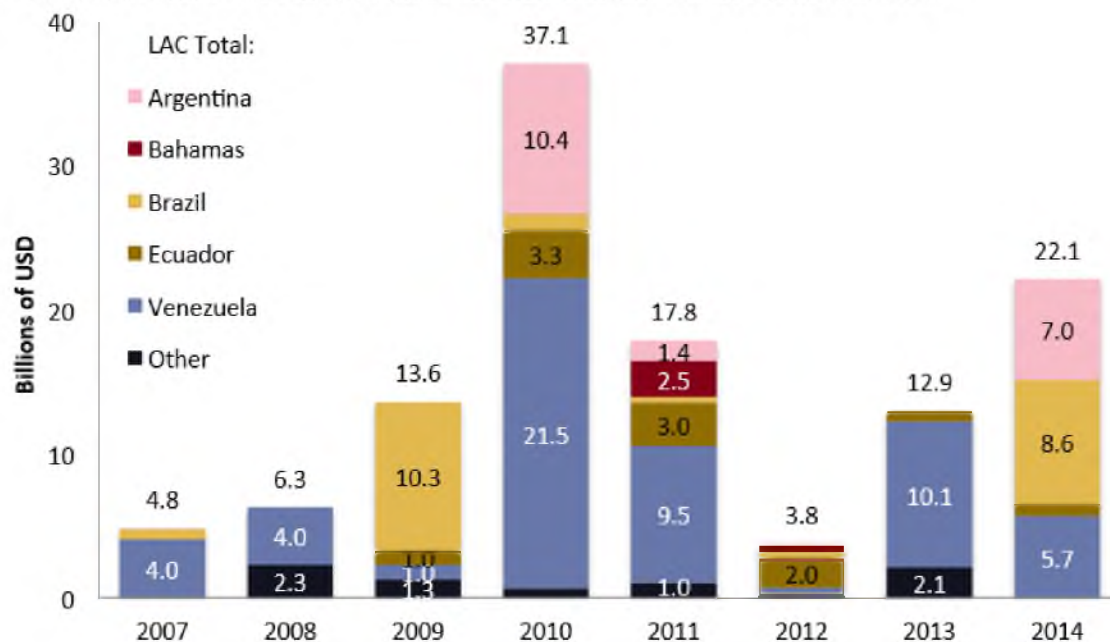
³⁹ http://www.iadb.org/en/projects/project-description-title_1303.html?id=RG-L1048 és http://www.iadb.org/en/news/news-releases/2013-03-16/china-co-financing-fund_10375.html és http://europe.chinadaily.com.cn/business/2015-10/16/content_22203386.htm és <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/7d15fdb2-71e5-11e1-8497-00144feab49a.html>

⁴⁰ http://www.thedialogue.org/map_list/

⁴¹ <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-05-19/china-grows-south-america-sway-as-commodity-bust-cheapens-assets>

TABLE 1/
LAC's outward FDI flows in China, selected countries 2002–2012, US\$ millions

FIGURE 13: Chinese loans to Latin America and the Caribbean, 2007-2014

11. ábra: A globális pénzügyi krízist követő visszaesés után 2013 és 2014 során jelentősen megnőtt a kínai kölcsönök összege, főként Argentínában, Braziliában és Venezuelában.⁴² A hitelek jelentős részét infrastruktúra-fejlesztésre fordították. A 2012. évet követő figyelemreméltó növekedéshez hozzájárult, hogy Kína létrehozott egy Venezuelával közös befektetési alapot (9 milliárd dollár), valamint támogatta a brazil bányászati óriást, a Vale-t (7,5 milliárd dollár), valamint egy gátépítést és metróbővítési projekteket Argentínában (7 milliárd dollár).⁴³

Az elérhető statisztikák⁴⁴ együttesen kezelik a nem-kereskedelmi célú beruházásokat és a Kína által nyújtott hiteleket. Ezen módszertan alapján a kínai tőke és hitelek legnagyobb kedvezményezettje 2005 óta Venezuela (összesen 56,3 milliárd dollár), Brazília (22 milliárd dollár), Argentína (19 milliárd dollár) és Ecuador (10,8 milliárd dollár). Célterület szerint az infrastrukturális és energiaprojektek (összesen közel 83 milliárd dollár értékben) voltak túlsúlyban eddig, de összességében az egyéb típusú beruházások és kölcsönök (például kereskedelem-finanszírozás, államkötvény-vásárlás, KKV-fejlesztési hitelek, építőipari projektek) is jelentősek voltak. Forrásukat tekintve az elmúlt 10 évben a Kínai Fejlesztési Bank volt a fő finanszírozó (83 milliárd dollár), de jelentős kereskedelem-fejlesztési hiteleket nyújtott a kínai Ex-Im Bank is.

Az elmúlt években egyre több latin-amerikai kereskedelmi bank döntött úgy, hogy fiókot hoz létre Kínában annak érdekében, hogy segítsék a hazai vállalatok piacszerzését az ázsiai országban. Kína is több latin-amerikai bankban szerzett komoly részesedést, így például a brazil Ipari és Kereskedelmi Bankban, ahol a részvények 72 százalékát vásárolta meg 2013 októberében.

⁴² <http://www.bu.edu/pardeeschool/files/2015/02/Economic-Bulletin-2015.pdf>

⁴³ <http://www.bu.edu/pardeeschool/files/2015/02/Economic-Bulletin-2015.pdf>

⁴⁴ http://www.thedialogue.org/map_list/